

COMITÉ VOOR DE RECHTEN VAN HET KIND

Vijftigste zitting

BEHANDELING VAN RAPPORTEN INGEDIEND DOOR STATEN DIE PARTIJ ZIJN INGEVOLGE ARTIKEL 44 VAN HET VERDRAG

Slotcommentaar van het Comité voor de Rechten van het Kind Het Koninkrijk der Nederlanden

1. Het Comité behandelde het derde periodieke rapport van het Koninkrijk der Nederlanden (CRC/C/NLD/3), met inbegrip van het rapport van Nederland, de Nederlandse Antillen en Aruba, tijdens zijn 1376ste en 1377ste zitting, gehouden op 15 januari 2009 en nam tijdens zijn 1398ste zitting, gehouden op 30 januari 2009 het volgende slotcommentaar aan.

A. Inleiding

2. Het Comité uit zijn waardering voor de indiening van het derde periodieke rapport van de Verdragspartij, alsmede voor de schriftelijke reacties op de lijst met kwesties (CRC/C/NLD/Q/3/Add.1), die een beter inzicht geven in de situatie van kinderen in de Verdragspartij. Het waardeert voorts de aanwezigheid van een grote, hoge, intersectorale delegatie en de openhartige en open dialoog met de delegatie.
3. Het Comité wijst de Verdragspartij erop dat dit slotcommentaar dient te worden gelezen in samenhang met het slotcommentaar betreffende het initiële rapport van de Verdragspartij naar aanleiding van het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie, vervat in CRC/C/OPSC/NLD/CO/1.

B. Door de Verdragspartij getroffen follow-upmaatregelen en geboekte voortgang

4. Het Comité constateert met genoegen dat nieuwe wetgeving in werking is getreden, waaronder de Wet gelijke behandeling, 2003, de Wet op de jeugdzorg, 2005 en de Wet kinderopvang, 2005.
5. Het Comité neemt kennis van de oprichting van een advies- en meldpunt kindermishandeling op Aruba in augustus 2005.
6. Het Comité neemt met waardering kennis van de wijziging van het Wetboek van Strafrecht op Aruba waardoor de handel in kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie strafbaar zijn gesteld.
7. Het Comité constateert met genoegen dat de Verdragspartij na de bestudering van haar tweede rapport in 2004 onder meer de volgende instrumenten heeft bekrachtigd of ertoe is toetreden:

- a. het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie in 2005
- b. het Verdrag van de Verenigde Naties tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad in 2004
- c. het Protocol inzake de voorkoming, bestrijding en bestraffing van mensenhandel, in het bijzonder vrouwenhandel en kinderhandel, tot aanvulling van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen grensoverschrijdende georganiseerde misdaad in 2005
- d. het Europees Kaderverdrag inzake de bescherming van nationale minderheden in 2005.

C. Voornaamste punten van zorg en aanbevelingen

1. Algemene toepassingsmaatregelen (artt. 4, 42 en 44, zesde lid, van het Verdrag)

Eerdere aanbevelingen van het Comité

8. Het Comité juicht de inspanningen van de Verdragspartij teneinde het slotcommentaar van het Comité naar aanleiding van het tweede rapport van de Verdragspartij (CRC/C/15/Add.227) en het initiële rapport van de Nederlandse Antillen (CRC/C/15/Add.186) te implementeren toe. De aanbevelingen betreffende onder meer het instellen van een onafhankelijk systeem voor het monitoren van de rechten van kinderen, zoals een ombudsman voor kinderen, kinderhandel en seksuele uitbuiting, voorlichting en training inzake de beginselen en bepalingen van het Verdrag (CRC/C/15/Add.227, Nederland en Aruba) en economische uitbuiting (CRC/C/15/Add.186, Nederlandse Antillen) hebben echter onvoldoende follow-up gekregen. Het Comité wijst erop dat deze punten van zorg en aanbevelingen in dit document worden herhaald.
9. **Het Comité dringt er bij de Verdragspartij op aan alle nodige maatregelen te treffen teneinde gevolg te geven aan deze aanbevelingen uit het slotcommentaar in het tweede periodieke rapport van de Verdragspartij en het initiële rapport van de Nederlandse Antillen voor zover deze nog niet of onvoldoende zijn geïmplementeerd. In dit verband herinnert het Comité de Verdragspartij aan de Algemene Opmerking nr. 5 (2003) betreffende algemene maatregelen tot uitvoering van het Verdrag inzake de rechten van het kind (CRC/GC/2003/5).**

Voorbehouden en verklaringen

10. Het Comité constateert dat de Verdragspartij haar voorbehouden ten aanzien van de artikelen 26, 37 en 40 van het Verdrag ter zake van de aanspraken van kinderen op sociale zekerheid, toepassing van het volwassenenstrafrecht op kinderen van 16 jaar en ouder onder bepaalde omstandigheden en uitzonderingen op het recht op rechtsbijstand handhaaft.
11. **Overeenkomstig zijn eerdere aanbevelingen (CRC/C/15/Add.227, paragraaf 10) en in het licht van de Verklaring van Wenen en het Actieprogramma beveelt het Comité de Verdragspartij aan alle nodige maatregelen te nemen om haar voorbehouden ten aanzien van de artikelen 26, 37 en 40 van het Verdrag in te trekken.**

Wetgeving

12. Het Comité waardeert de inspanningen van de Verdragspartij om haar nationale wetgeving aan te passen aan het Verdrag, in het bijzonder op het gebied van gelijke

behandeling, sociale hulp, adoptie, alleenstaande minderjarige asielzoekers en de jeugdzorg in Nederland en de strafbaarstelling van kinderhandel, kinderprostitutie en kinderpornografie op Aruba. Het Comité herhaalt evenwel zijn zorg dat het Burgerlijk Wetboek van de Nederlandse Antillen niet geheel voldoet aan de op rechten gebaseerde invalshoek van het Verdrag en onvoldoende bekend is in het land en dat Aruba de leerplicht nog niet heeft ingevoerd.

- 13. Het Comité beveelt de Verdragspartij aan maatregelen te blijven nemen om haar wetgeving aan te passen aan het Verdrag. Het Comité herhaalt zijn aanbeveling de wetgeving te herzien teneinde volledig te voldoen aan het Verdrag, het Burgerlijk Wetboek van de Nederlandse Antillen te publiceren en toegankelijk te maken voor het publiek en beveelt de Verdragspartij aan de aanneming van de nationale verordening inzake de leerplicht op Aruba te bespoedigen.**

Nationaal Actieplan kinderen

14. Het Comité juicht het Nationaal Actieplan Kinderen 2004 in Nederland en het Deltaplan op de Nederlandse Antillen toe. Het Comité betreurt evenwel dat er geen actieplan voor kinderen op Aruba is.
- 15. Het Comité moedigt de Verdragspartij aan allesomvattende actieplannen aan te nemen voor de implementatie van het Verdrag in alle delen van de Verdragspartij, gebaseerd op een visie op de rechten en emancipatie van het kind, daarbij het slotdocument "A World Fit for Children" van de in 2002 gehouden Speciale Zitting van de Verenigde Naties en de tussentijdse toetsing ervan in 2007 in aanmerking nemend.**
Het Comité beveelt de Verdragspartij aan voldoende budget veilig te stellen alsmede een systeem voor de follow-up en evaluatie van de volledige implementatie van de actieplannen om de voortgang ervan regelmatig te toetsen en mogelijke lacunes te identificeren.

Onafhankelijke monitoring

16. Het Comité juicht het wetsontwerp inzake de benoeming van een kinderombudsman onder de vleugels van de Nationale Ombudsman toe. Het Comité is evenwel bezorgd over het feit dat er geen mensenrechteninstanties of ombudsmannen zijn op de Nederlandse Antillen of Aruba.
- 17. Het Comité beveelt de snelle aanneming aan van wetgeving ten behoeve van een kinderombudsman in Nederland en de oprichting van een mensenrechteninstantie of een kinderombudsman op de Nederlandse Antillen en Aruba. Het Comité beveelt voorts aan deze instanties op nationaal en lokaal niveau toegankelijk te maken voor kinderen en hun vertegenwoordigers, dat deze zullen voldoen aan de Beginselen van Parijs en dat daarbij de Algemene Opmerking nr. 2 (2002) inzake de rol van onafhankelijke mensenrechteninstanties (CRC/GC/2002/2) in aanmerking wordt genomen. Ook beveelt het Comité aan dat de kinderombudsman of de mensenrechteninstantie niet alleen klachten kan onderzoeken, maar ook verantwoordelijk wordt gemaakt voor de monitoring van de implementatie en bevordering van het Verdrag.**

Toekenning van middelen

18. Het Comité juicht de toekenning van extra middelen voor de identificatie en ondersteuning van kwetsbare gezinnen en kinderen in Nederland toe. Het Comité is echter

bezorgd over het gebrek aan middelen op Aruba en de Nederlandse Antillen, bijv. voor gehandicapte kinderen en kinderen die andere zorg nodig hebben.

19. **Het Comité beveelt de Verdragspartij aan in overeenstemming met artikel 4 van het Verdrag het maximum aan beschikbare middelen te reserveren voor de implementatie van de kinderrechten, waarbij de nadruk moet liggen op armoedebestrijding en het terugdringen van de ongelijkheid tussen de verschillende delen van het Koninkrijk. Hierbij zou de Verdragspartij zich rekenschap moeten geven van de aanbevelingen die het Comité heeft gedaan na de algemene discussie op 21 september 2007 in het kader van "Resources for the rights of the child - responsibility of States".**

Verzamelen van gegevens

20. Het Comité uit zijn waardering voor het nieuwe systeem in Nederland voor het verzamelen van gegevens uitgesplitst naar sekse, leeftijd en andere relevante indicatoren en ook de regelmatige onderzoeken om specifieke gegevens te verzamelen. Het Comité is evenwel bezorgd over het feit dat er geen landelijk systeem is voor het verzamelen van gegevens op alle terreinen waarop het Verdrag betrekking heeft.
21. **Het Comité beveelt aan een landelijk systeem in te stellen voor het verzamelen en analyseren van gegevens op alle terreinen waarop het Verdrag betrekking heeft als basis voor het meten van de voortgang bij de realisatie van de rechten van kinderen en bij het uitwerken van beleid voor de implementatie van het Verdrag.**

Publiciteit, training en voorlichting

22. Het Comité neemt met genoegen kennis van de inspanningen het publiek voor te lichten en te informeren over de rechten van kinderen in Nederland, de grote publiciteit die het tweede rapport over het Nederland heeft gekregen en de geplande mediacampagne voor de Nederlandse Antillen om bekendheid te geven aan het Verdrag en het coördinatiecentrum voor de mensenrechten op Aruba.
23. **Overeenkomstig zijn eerdere aanbevelingen beveelt het Comité de Verdragspartij aan haar inspanningen voort te zetten teneinde te waarborgen dat alle bepalingen van het Verdrag algemeen bekend worden en door zowel volwassenen als kinderen worden begrepen. In dit opzicht moedigt het Comité de Verdragspartij aan een systematisch onderwijs- en trainingsprogramma op te zetten omtrent de beginselen en bepalingen van het Verdrag bestemd voor kinderen, ouders en alle beroepsgroepen die voor en met kinderen werken, zoals rechters, juristen, politie en justitie, leerkrachten, personeel in de gezondheidszorg, maatschappelijk werkers en medewerkers van de media.**

Samenwerking met het maatschappelijk middenveld

24. Het Comité is verheugd over de samenwerking tussen de Verdragspartij en organisaties uit het maatschappelijk middenveld ter voorbereiding van het rapport, met inbegrip van formeel overleg en de samenwerking bij de publiciteit rond het Verdrag en de ondersteuning om het Verdrag te implementeren. Het Comité is evenwel bezorgd dat sommige lokale NGO's vanwege de decentralisatie van overheidsdiensten mogelijk onvoldoende overheidsmiddelen zullen ontvangen.

25. **Het Comité beveelt de Verdragspartij aan de actieve en systematische betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld, met inbegrip van NGO's en organisaties van**

kinderen, bij de bevordering en implementatie van de kinderrechten te stimuleren, onder meer door hen te betrekken bij de voorbereiding van beleid en samenwerkingsprojecten alsmede bij de follow-up van het slotcommentaar van het Comité en de opstelling van het volgende periodieke rapport. De Verdragspartij wordt aangemoedigd het lokale maatschappelijk middenveld te ondersteunen en zijn onafhankelijkheid te respecteren.

2. Algemene beginselen (artt. 2, 3, 6 en 12 van het Verdrag)

Non-discriminatie

26. Het Comité is verheugd over de Wet gelijke behandeling, het Nationaal Actieplan tegen Racisme, de Racismemonitor, de campagne "Discriminatie? Bel gelijk" in Nederland en het nieuwe wetsontwerp voor het Wetboek van Strafrecht op Aruba, waarin nu ook discriminatie van personen met een geestelijke of lichamelijke handicap wordt opgenomen. Het Comité vreest echter dat rassendiscriminatie zal blijven voortbestaan.
27. **Het Comité dringt er bij de Verdragspartij op aan volledige bescherming tegen discriminatie op grond van ras, huidskleur, geslacht, taal, religie, politieke of andere overtuiging, nationale, etnische of sociale afkomst, bezit, handicap, herkomst of een andere status in alle delen van het Koninkrijk te waarborgen. Het Comité dringt er bij de Verdragspartij voorts op aan haar bewustwordingscampagnes en andere activiteiten ter voorkoming van discriminatie en zo nodig positieve discriminatie te intensiveren ter wille van kinderen uit bepaalde kwetsbare groepen, zoals kinderen die asiel zoeken, die vluchteling zijn of behoren tot minderheidsgroepen. Het Comité dringt er bij de Verdragspartij voorts op aan alle nodige maatregelen te nemen om te waarborgen dat gevallen van discriminatie tegen kinderen uit alle geledingen van de maatschappij doeltreffend worden aangepakt.**

Het belang van het kind

28. Het Comité juicht de inspanningen toe om ervoor te zorgen dat aan de belangen van het kind meer gewicht wordt toegekend bij beslissingen die hun betreffen. Het Comité is echter bezorgd dat dit uitgangspunt niet altijd wordt gewaarborgd in wetgeving die kinderen betreft of formeel is verankerd in de procedures van de overheid.
29. **Het Comité beveelt aan dat de Verdragspartij alle passende maatregelen treft om te waarborgen dat het belang van het kind in overeenstemming met artikel 3 van het Verdrag adequaat verankerd wordt in alle wettelijke bepalingen en wordt gehanteerd bij alle juridische en bestuurlijke beslissingen alsmede bij projecten, programma's en diensten die gevolgen hebben voor kinderen.**

Recht op leven, overleven en ontwikkeling

30. Het Comité herhaalt zijn zorg dat er geen vervolging plaatsvindt indien euthanasie wordt toegepast door een arts die expliciet voldoet aan de criteria vervat in artikel 293, lid twee, van het Wetboek van Strafrecht en de door wet- en regelgeving voorgeschreven procedures volgt. Vanwege het feit dat deze wetgeving ook van toepassing is op kinderen van 12 jaar en ouder, waarbij een uitdrukkelijk en herhaald verzoek van het kind en de instemming van de ouders indien het kind jonger is dan 16 vereist zijn, is het Comité nog steeds bezorgd over het toezicht op en de monitoring van het proces.

31. **Overeenkomstig zijn eerdere aanbevelingen dringt het Comité er bij de Verdragspartij op aan het probleem van de toepasselijkheid van het strafrecht op levensbeëindiging bij pasgeborenen te bestuderen. Het Comité beveelt de Verdragspartij in het bijzonder aan:**
- a. **regelmatig de regelgeving en procedures in Nederland met betrekking tot levensbeëindiging op verzoek te toetsen en zonodig te herzien teneinde te waarborgen dat kinderen, met inbegrip van pasgeborenen met ernstige afwijkingen, bijzondere bescherming genieten en dat de regelgeving en procedures in overeenstemming zijn met artikel 6 van het Verdrag;**
  - b. **alle noodzakelijke maatregelen te nemen om de toetsing van de euthanasiepraktijk te versterken en het niet-melden van gevallen te voorkomen, en te waarborgen dat de psychologische toestand van het kind en van de ouder, ouders of voogd die om levensbeëindiging verzoeken in overweging wordt genomen bij het besluit het verzoek al dan niet in te willigen; en**
  - c. **in haar volgende periodieke rapport aanvullende informatie te verschaffen met betrekking tot de toepassing van de wet- en regelgeving inzake levensbeëindiging op verzoek.**
32. Het Comité geeft wederom (CRC/C/15/Add.186 par. 30) blijk van zijn bezorgdheid dat doodslag tot de belangrijkste doodsoorzaken van oudere kinderen op de Nederlandse Antillen behoort.
33. **Overeenkomstig zijn eerdere aanbevelingen dringt het Comité er bij de Verdragspartij op aan het probleem van doodslag onder jongeren te onderzoeken en doeltreffende maatregelen te treffen om de oorzaken weg te nemen.**

Eerbiediging van de opvattingen van het kind

34. Het Comité neemt met genoeg kennis van de betrokkenheid van de Nationale Jeugdraad en de gesprekken die de staatssecretaris regelmatig voert met jongeren in Nederland. Het Comité vreest echter dat de Verdragspartij geen gehoor heeft gegeven aan haar aanbeveling (CRC/C/15/Add.227 par. 36) de ondersteuning van de Nationale Jeugdraad en de jongerenorganisaties te intensiveren.
35. **Het Comité herhaalt zijn aanbeveling aan de Verdragspartij haar ondersteuning van de Nationale Jeugdraad en jongerenorganisaties te versterken. Het Comité herinnert de Verdragspartij aan zijn aanbevelingen aangenomen ten tijde van de algemene discussie op 15 september 2006 over het recht van het kind te worden gehoord.**

3. Burgerrechten en vrijheden

(artt. 7, 8, 13-17 en 37, onderdeel a, van het Verdrag)

Lijfstraffen

36. Het Comité is bezorgd over het feit dat lijfstraffen thuis niet verboden zijn op Aruba en op de Nederlandse Antillen nog steeds worden toegepast op scholen, in de kinderopvang en thuis.
37. **Het Comité beveelt de Verdragspartij aan lijfstraffen wettelijk te verbieden en het verbod in alle situaties te handhaven, waaronder binnen het gezin, op scholen en in**

het geval van uithuisplaatsing. Het beveelt de Verdragspartij voorts aan bewustwordingscampagnes en programma's voor ouders ter ondersteuning bij de opvoeding op te zetten om te waarborgen dat er alternatieve vormen van disciplineren worden gebruikt op een manier die verenigbaar is met de menselijke waardigheid van het kind en in overeenstemming met het Verdrag, in het bijzonder artikel 28, tweede lid, waarbij naar behoren rekening wordt gehouden met de Algemene Opmerking nr. 8 (2006) inzake het recht van kinderen op bescherming tegen lijfstraffen en andere vormen van wrede of vernederende straffen (CRC/C/GC/8).

Follow-up naar aanleiding van het VN-onderzoek naar geweld tegen kinderen

38. Verwijzend naar het onderzoek van de VN naar geweld tegen kinderen (A/61/299) beveelt het Comité de Verdragspartij aan:

- a. alle nodige maatregelen te treffen voor de implementatie van de aanbevelingen uit het rapport van de onafhankelijke deskundige voor het onderzoek van de Verenigde Naties naar geweld tegen kinderen en daarbij de uitkomsten en aanbevelingen uit het regionaal overleg voor Europa en Centraal-Azië, van 5 tot 7 juli 2005 gehouden te Ljubljana, Slovenië in aanmerking te nemen. Het Comité beveelt de Verdragspartij met name aan bijzondere aandacht te besteden aan de volgende aanbevelingen:
  - i. alle geweld tegen kinderen te verbieden;
  - ii. voorlichting te geven over opvoeden zonder geweld en dat te bevorderen;
  - iii. ondersteuning te bieden op het gebied van revalidatie en terugkeer in de maatschappij; en
  - iv. een systeem voor gegevensverzameling en –onderzoek te ontwikkelen en te implementeren.
- b. deze aanbevelingen te hanteren als uitgangspunten voor actie in samenwerking met het maatschappelijk middenveld en daar vooral kinderen bij te betrekken om te waarborgen dat ieder kind wordt beschermd tegen alle vormen van fysiek, seksueel en psychologisch geweld en het momentum te creëren voor concrete en waar nodig, aan termijnen gebonden maatregelen voor de preventie van en reactie op dergelijk geweld en misbruik.

4. Gezinssituatie en alternatieve zorg

(artt. 5, 18, (lid 1 en 2), 9-11, 19-21, 25, 27 (lid 4) en 39 van het Verdrag)

Gezinssituatie

39. Hoewel het Comité onderkent dat er ruimschoots voorzieningen beschikbaar zijn voor gezinnen en kinderen, merkt het op dat er veel kinderen op wachtlijsten staan voor de juiste zorg. Het Comité is verontrust over het gebrek aan voldoende op het gezin toegesneden voorzieningen om preventie en vroegtijdig ingrijpen op lokaal niveau te waarborgen, waardoor veel kinderen en jongeren geen adequate hulp ontvangen.
40. Het Comité beveelt de Verdragspartij aan uitgebreid onderzoek te doen naar de oorzaken van de lange wachtlijsten en maatregelen te nemen om de gezinnen te betrekken bij het voorkomen en oplossen van hun problemen. Het Comité beveelt de Verdragspartij voorts aan op de gemeenschap gerichte programma's te implementeren teneinde de familie in brede zin aan te moedigen een actieve rol te gaan spelen, bijv. door overlegmodellen en opvoedkundige ondersteuning waarbij rekening wordt gehouden met de culturele achtergrond.

Kinderen zonder gezin of familie

41. Het Comité is op de hoogte van de succesvolle initiatieven van de Verdragspartij om meer pleegouders te vinden en haar pogingen de wachtlijsten te verkorten; het blijft evenwel bezorgd dat de jeugdzorg zich hoofdzakelijk richt op het onderbrengen van kinderen in residentiële instellingen.
Het Comité is voorts bezorgd over de lange wachtlijsten voor uithuisplaatsing, de frequente wisseling van plaatsingen en het ontbreken van een vaste maatschappelijk werker per kind die zijn welzijn continu in het oog houdt.
42. **Het Comité beveelt de Verdragspartij aan de oorzaken van het grote aantal uithuisplaatsingen en de lange wachtlijsten te onderzoeken en een allesomvattende strategie vast te stellen om deze aan te pakken en daar de kinderen en hun gezinnen bij te betrekken. De Verdragspartij zou de aanbevelingen van het Comité gedaan tijdens de algemene discussiedag over kinderen zonder ouders op 16 september 2005 in aanmerking moeten nemen.**
43. Het Comité is verheugd over de mededeling van de Verdragspartij dat in 2010 een eind komt aan de praktijk kinderen die geen strafbare feiten hebben gepleegd te plaatsen in jeugddetentie, maar is wel bezorgd over de huidige situatie.
44. **Het Comité dringt er bij de Verdragspartij op aan onmiddellijk maatregelen te nemen om te waarborgen dat kinderen die hulp nodig hebben niet in jeugddetentie worden geplaatst.**

Adoptie

45. Het Comité is bezorgd over gevallen van illegale adoptie die rechtstreeks het gevolg zijn van zogenoemde “zwakke” adoptie, in het bijzonder over kinderhandel via internet en draagmoederschap.
46. **Het Comité beveelt de Verdragspartij aan alle nodige maatregelen te nemen om illegale adoptie te voorkomen en ook in dit verband de bewustwording van de rechten van het kind te versterken alsmede "zwakke" adoptie uit te bannen in overeenstemming met het Verdrag van Den Haag inzake de bescherming van kinderen en de samenwerking op het gebied van de interlandelijke adoptie van 1993. Het Comité beveelt voorts aan dat het Verdrag van Den Haag van 1993 ook op Aruba en de Nederlandse Antillen wordt toegepast.**

Mishandeling en verwaarlozing

47. Het Comité juicht de inspanningen van de Verdragspartij toe, zoals het Actieplan Aanpak Kindermishandeling 2007, nieuwe opleidingen voor maatschappelijk werkers op de Nederlandse Antillen, het adviescentrum kindermishandeling op Aruba, de onderzoeken en toepassing van de uitkomsten daarvan in toekomstig beleid en de implementatie daarvan. Het Comité is echter bezorgd over het grote aantal meldingen van kindermishandeling in de Verdragspartij en het feit dat er nog steeds geen duidelijkheid bestaat over de vertrouwelijkheid en meldplicht voor veel personen die beroepsmatig met kinderen in aanraking komen en voor het publiek.
48. **Het Comité dringt er bij de Verdragspartij op aan:**
  - a. **mechanismen in te stellen voor het monitoren van het aantal gevallen, de ernst van het geweld, seksueel misbruik, verwaarlozing, mishandeling of uitbuiting**

genoemd in artikel 19, daaronder begrepen binnen het gezin, instellingen of andere takken van de zorg;

- b. te waarborgen dat personen die beroepsmatig met kinderen in aanraking komen (met inbegrip van leerkrachten, maatschappelijk werkers, personen werkzaam in de gezondheidszorg, politieambtenaren en personen werkzaam bij justitie) worden voorgelicht over hun meldplicht en de juiste maatregelen nemen bij verdenking van huiselijk geweld tegen kinderen;
- c. de hulp aan slachtoffers van geweld, misbruik, verwaarlozing en mishandeling te intensiveren teneinde te waarborgen dat zij niet opnieuw slachtoffer worden tijdens de strafrechtelijke procedure; en
- d. in alle delen van het Koninkrijk toegang te bieden tot passende hulpverlening in de vorm van revalidatie, counseling en andere vormen van reïntegratie.

5. Elementaire gezondheidszorg en welzijn
(artt. 6, 18 (lid 3), 23, 24, 26, 27 (leden 1-3) van het Verdrag)

Kinderen met een handicap

49. Het Comité uit zijn zorg omdat kinderen met een handicap nog altijd belemmeringen ondervinden bij het uitoefenen van hun rechten die door het Verdrag gewaarborgd worden, zoals toegang tot openbare gebouwen en openbaar vervoer. Het Comité betreurt voorts dat er op Aruba of de Nederlandse Antillen geen allesomvattende nationale strategie is om te zorgen dat gehandicapte kinderen volledig kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven.

50. In het kader van de Standaardregels voor het bevorderen van gelijke kansen voor personen met een handicap (resolutie 48/96 van de Algemene Vergadering), artikel 23 van het Verdrag en Algemene Opmerking nr. 9 (2006) van het Comité inzake de rechten van kinderen met een handicap (CRC/C/GC/9) beveelt het Comité de Verdragspartij aan:

- a. alle nodige maatregelen te nemen om te waarborgen dat de wetgeving die voorziet in de bescherming van personen met een handicap alsmede programma's en dienstverlening voor kinderen met een handicap daadwerkelijk worden geïmplementeerd;
- b. programma's voor vroegtijdige ontdekking en interventie te ontwikkelen en te intensiveren;
- c. bewustwordingscampagnes op te zetten betreffende de rechten en speciale behoeften van kinderen met een handicap, te bevorderen dat zij worden opgenomen in de maatschappij en discriminatie en opname in een instelling te voorkomen;
- d. personen die beroepsmatig met kinderen met een handicap in aanraking komen, zoals medisch, paramedisch en aanverwant personeel, leerkrachten en maatschappelijk werkers toegang te bieden tot trainingen; en
- e. het Internationaal Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap en het Facultatief Protocol daarbij, ondertekend op 30 maart 2007 te bekrachtigen.

Gezondheid en gezondheidsdiensten

51. Het Comité is bezorgd over de toegankelijkheid van de gezondheidszorg voor kinderen van migranten die niet beschikken over een verblijfsvergunning.
52. **Het Comité beveelt de Verdragspartij aan passende maatregelen te nemen om te waarborgen dat alle kinderen op haar grondgebied toegang hebben tot basisgezondheidszorg.**

Gezondheid van adolescenten

53. Het Comité is bezorgd over de vele kinderen en adolescenten op de wachtlijsten voor de geestelijke gezondheidszorg in Nederland.
54. **Het Comité beveelt de Verdragspartij aan financiële en personele middelen toe te wijzen aan alle niveaus van de geestelijke gezondheidszorg om de wachtlijsten te bekorten en de toegang tot gespecialiseerde hulp te waarborgen waar dat nodig is.**
55. Ondanks de inspanningen van de Verdragspartij blijft het Comité bezorgd over de toename van het aantal tienerzwangerschappen op Aruba. Het Comité deelt ook de zorg van het Comité inzake economische, sociale en culturele rechten (E/C.12/NLD/CO/3/Add.1 par. 20) over het gerapporteerde hoge aantal zwangerschappen op jeugdige leeftijd op de Nederlandse Antillen.
56. **Het Comité beveelt de Verdragspartij aan zich in te spannen voor op de leeftijd en sekse toegesneden voorlichting binnen en buiten school over seksualiteit en reproductieve gezondheid voor adolescenten, om het aantal tienerzwangerschappen terug te dringen en zwangere tienermeisjes de nodige ondersteuning te bieden alsmede toegang tot gezondheidszorg en scholing, met name op Aruba en de Nederlandse Antillen. Het Comité beveelt de Verdragspartij voorts aan haar voorlichtings- en bewustwordingscampagnes voor het grote publiek te intensiveren om het aantal tienerzwangerschappen terug te dringen, met name op Aruba en de Nederlandse Antillen.**
57. Het Comité is bezorgd over de verdovende en andere middelen die adolescenten in de Verdragspartij, met inbegrip van Aruba en de Nederlandse Antillen, gebruiken.
58. **Overeenkomstig zijn eerdere aanbevelingen beveelt het Comité de Verdragspartij aan alle nodige maatregelen te nemen om het gebruik van verdovende middelen en alcohol te voorkomen.**

Borstvoeding

59. Het Comité is bezorgd over het lage aantal moeders in de Verdragspartij dat uitsluitend borstvoeding geeft en het feit dat de Verdragspartij de Internationale code voor het op de markt brengen van vervangingsmiddelen van moedermelk niet volledig heeft geïmplementeerd.
60. **Het Comité beveelt de Verdragspartij aan haar inspanningen te vergroten om het geven van borstvoeding te bevorderen en te voldoen aan de Internationale code voor het op de markt brengen van vervangingsmiddelen van moedermelk.**

6. Onderwijs, ontspanning en culturele activiteiten

(Artt. 28, 29 en 31 van het Verdrag)

Onderwijs, met inbegrip van beroepsopleidingen en begeleiding

61. Het Comité heeft met waardering kennisgenomen van de kwaliteit van het onderwijssysteem in Nederland. Het Comité is op de hoogte van de aandacht die de Verdragspartij besteedt aan onderwerpen als zwarte scholen in de steden, de problemen die kinderen zonder verblijfsvergunning ondervinden met de schoolgang, de veiligheidssituatie op sommige scholen en de reikwijdte en kwaliteit van het onderwijs op het gebied van mensenrechten en de rechten van het kind. Het Comité is er echter nog niet gerust op dat deze problemen afdoende zijn verholpen.

62. Het Comité beveelt de Verdragspartij aan:

- a. haar inspanningen te intensiveren om de feitelijke segregatie door zwarte scholen tegen te gaan door etnisch gemengde scholen en samenwerkingsverbanden tussen scholen te ondersteunen;**
- b. het recht op onderwijs voor alle kinderen te waarborgen door de inschrijving van kinderen zonder of met incomplete verblijfsdocumenten te vergemakkelijken;**
- c. de veiligheidssituatie op scholen met problemen op dit gebied te verbeteren zodat alle kinderen toegang hebben tot veilige scholen en onderwijs krijgen zonder angst voor geweld en mishandeling; en**
- d. te waarborgen dat voorlichting over de mensenrechten en de rechten van het kind op alle niveaus in de onderwijscurricula wordt opgenomen.**

63. Het Comité juicht de invoering van de leerplicht op de Nederlandse Antillen toe evenals de maatregelen die zijn getroffen om alle kinderen toegang te bieden tot het onderwijs, het percentage voortijdige schoolverlaters terug te dringen en het percentage leerlingen dat overstapt naar het voortgezet onderwijs te verhogen.

64. Het Comité beveelt de Verdragspartij aan haar inspanningen om alle kinderen op de Nederlandse Antillen toegang te bieden tot het onderwijs, de percentages van voortijdige schoolverlaters terug te dringen en het percentage leerlingen dat overstapt naar het voortgezet onderwijs te verhogen voort te zetten en te intensiveren.

65. Het Comité juicht het ontwerp van de nationale verordening inzake de leerplicht op Aruba toe. Het is evenwel bezorgd dat er nog steeds geen leerplicht is en dat hoewel het percentage voortijdige schoolverlaters is gedaald, deze problemen nog steeds bestaan en niet alle immigrantenkinderen naar school gaan.

66. Het Comité beveelt de Verdragspartij aan spoedig de leerplicht in te voeren op Aruba en haar inspanningen te intensiveren om te waarborgen dat alle kinderen, met inbegrip van immigrantenkinderen naar school gaan.

7. Bijzondere beschermende maatregelen

(Artt. 22, 30, 38, 39, 40, 37, b - d, en artt. 32 - 36 van het Verdrag)

Asielzoekende kinderen en vluchtelingenkinderen

67. Met waardering kennisnemend van de grote aantallen asielzoekers die in Nederland worden toegelaten, is het Comité echter bezorgd over het feit dat ongeleide kinderen en

gezinnen met kinderen in detentie worden gehouden en dat kinderen blijven verdwijnen uit de opvangcentra, ondanks het pilotprojectcentrum om de verdwijning van kinderen zonder verblijfspapieren te voorkomen. Het Comité is voorts bezorgd over de toegankelijkheid van op hun cultuur toegesneden opvang van gezinnen voor asielzoekende en vluchtelingenkinderen.

- 68. Het Comité beveelt de Verdragspartij aan de toepassing van vreemdelingendetentie van ongebeleide kinderen en van gezinnen met kinderen te beperken, de reeds getroffen maatregelen ter voorkoming van de verdwijning van asielzoekende kinderen te versterken en op de cultuur toegesneden opvang van gezinnen te verschaffen.**
69. Het Comité herhaalt zijn zorg over de beperkende verklaring van de Verdragspartij inzake artikel 22 en het ontbreken van wetgeving, beleid en procedures op de Nederlandse Antillen inzake de bescherming van de rechten van vluchtelingenkinderen en ongebeleide kinderen.
70. Overeenkomstig zijn eerdere aanbevelingen beveelt het Comité de Verdragspartij aan de verklaring inzake artikel 22 in te trekken en doeltreffende juridische en andere maatregelen te treffen om de adequate bescherming van vluchtelingenkinderen en ongebeleide kinderen te waarborgen en programma's en beleid te implementeren om hun toegang tot gezondheidszorg, onderwijs en andere voorzieningen te waarborgen. De Verdragspartij zou Algemene Opmerking nr. 6 (CRC/GC/2005/6) van het Comité inzake de behandeling buiten het land van herkomst van ongebeleide kinderen en kinderen die gescheiden zijn van hun ouders of verzorgers in overweging moeten nemen.

Economische exploitatie met inbegrip van kinderarbeid

71. Het Comité is bezorgd over het feit dat de minimumleeftijd voor de ergste vormen van kinderarbeid op de Nederlandse Antillen (15 jaar) te laag is en in strijd is met internationale normen.
72. Overeenkomstig zijn eerdere aanbevelingen beveelt het Comité aan wetgeving inzake kinderarbeid te herzien en te implementeren, arbeidsinspecties te versterken en boetes op te leggen bij schending teneinde de economische uitbuiting van kinderen uit te bannen. Het Comité beveelt voorts aan het Verdrag van de Internationale Arbeidsorganisatie betreffende de uitbanning van de ergste vormen van kinderarbeid (nr. 182) en het Verdrag van de Internationale Arbeidsorganisatie betreffende de minimumleeftijd voor toelating tot het arbeidsproces toe te passen in alle delen van de Verdragspartij.

Seksuele uitbuiting en mensenhandel

73. Het Comité juicht de inspanningen van de Verdragspartij teneinde seksuele uitbuiting en mensenhandel te voorkomen toe. Kennismend van het Nationaal Actieplan Mensenhandel is het Comité bezorgd over het ontbreken van een allesomvattende nationale strategie om specifiek de handel in en seksuele uitbuiting van kinderen te voorkomen. Het Comité is voorts bezorgd dat de Verdragspartij meent dat seksuele uitbuiting van kinderen geen probleem is op Aruba. Ook deelt het Comité de zorg van het Comité voor de uitbuiting van discriminatie van vrouwen over het aantal vrouwen en meisjes die het slachtoffer worden van mensenhandel (CEDAW/C/NLD/CO/4, para 23).

74. Het Comité beveelt de Verdragspartij aan:

- a. haar inspanningen te intensiveren om het aantal gevallen van seksuele uitbuiting, handel in kinderen en kindersekstoerisme terug te dringen en te voorkomen, onder andere door middel van een allesomvattend onderzoek en het verzamelen van gegevens over het optreden van de problemen en allesomvattende strategieën en beleidslijnen te implementeren;
  - b. de samenwerking met de autoriteiten van landen te intensiveren waar veel kinderen die het slachtoffer zijn van kinderhandel uit afkomstig zijn of naartoe worden gebracht teneinde het fenomeen te bestrijden;
  - c. personen die beroepsmatig met kinderen in aanraking komen, ouders, kinderen en het publiek door middel van voorlichting en mediacampagnes te blijven attenderen op de problemen van de seksuele uitbuiting van kinderen, kinderhandel en kindersekstoerisme;
  - d. nota te nemen van de documenten met de uitkomsten van de eerste, tweede en derde wereldconferentie tegen de commerciële seksuele uitbuiting van kinderen, respectievelijk gehouden in 1996, 2001 en 2008;
  - e. passende juridische en andere maatregelen te nemen om kinderen te beschermen die het slachtoffer zijn van seksuele uitbuiting en prostitutie en de plegers van seksueel misbruik en seksuele uitbuiting te vervolgen; en
  - f. ambtenaren belast met de handhaving, maatschappelijk werkers en officieren van justitie te trainen zodat aangiften op een kindvriendelijke manier worden behandeld, gemonitord en onderzocht.
75. Het Comité deelt de zorg geuit door het Comité inzake economische, sociale en culturele rechten (E/C.12/NLD/CO/3/Add.1, par. 21) over het ontbreken van een gemeenschappelijk systeem voor het registreren van gevallen van seksuele uitbuiting en andere vormen van misbruik van kinderen op de Nederlandse Antillen, hetgeen het inschatten van de situatie bemoeilijkt. Voorts uit het zijn zorg over het ontbreken van specifieke informatie over de wettelijke bescherming van jongens tegen seksuele uitbuiting, in het bijzonder door middel van het strafrecht door bepalingen die betrekking hebben op verkrachting.
76. Het Comité beveelt de Verdragspartij aan maatregelen te nemen ter bescherming van kinderen, met inbegrip van jongens, tegen seksuele uitbuiting, geweld en alle andere vormen van misbruik. Op de Nederlandse Antillen zou een gemeenschappelijk systeem voor het registreren van dergelijke gevallen in het leven geroepen moeten worden.

Rechtsbedeling ten behoeve van minderjarigen

77. Het Comité herhaalt zijn zorg over het toenemende gebruik van voorlopige hechtenis voor jongeren in Nederland, over het feit dat het nog steeds mogelijk is jongeren van 16 en 17 te berechten volgens het volwassenenstrafrecht en dat jongeren van 16 en 17 op de Nederlandse Antillen tot levenslang veroordeeld kunnen worden.
78. Het Comité beveelt de Verdragspartij aan:
- a. de volledige toepassing te waarborgen van de normen voor het jeugdstrafrecht en met name de artikelen 37, 40 en 39 van het Verdrag, alsmede van de Richtlijnen van de Verenigde Naties inzake de minimumnormen voor de rechtsbedeling ten

behoefte van minderjarigen (Regels van Beijing) en de Richtlijnen van de Verenigde Naties inzake de preventie van misdaad onder minderjarigen (Richtlijnen van Riyad), en in het licht van Algemene Opmerking nr. 10 inzake de rechten van kinderen in het jeugdstrafrecht (CRC/C/GC/10);

- b. te overwegen haar wetgeving te herzien teneinde de mogelijkheid kinderen als volwassenen te berechten uit te bannen;
- c. veroordelingen tot levenslang van kinderen uit te bannen; en
- d. te waarborgen dat uitsluitend in laatste instantie wordt gekozen voor de vrijheidsbeneming van jeugdige plegers en bovendien zo kort mogelijk.

8. Bekrachtiging van internationale mensenrechtenverdragen

79. Het Comité is verheugd over het bericht dat het ratificatieproces voor het Facultatief Protocol inzake de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten bijna afgerond is; het beveelt de Verdragspartij evenwel aan het protocol zo spoedig mogelijk te bekrachtigen en te waarborgen dat het wordt toegepast op Aruba en de Nederlandse Antillen.
80. Het Comité betreurt het dat het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie nog niet wordt toegepast op de Nederlandse Antillen, maar is verheugd over het bericht van de delegatie van de Verdragspartij dat de regering werkt aan wetgeving teneinde het Facultatief Protocol op de Nederlandse Antillen te implementeren.
81. Het Comité beveelt de Verdragspartij aan passende maatregelen te nemen teneinde te waarborgen dat het Facultatief Protocol inzake de verkoop van kinderen, kinderprostitutie en kinderpornografie wordt toegepast op de Nederlandse Antillen.
82. Het Comité beveelt de Verdragspartij aan de kernverdragen van de Verenigde Naties inzake mensenrechten en de bijbehorende protocollen te ratificeren waar zij nog geen partij bij is, namelijk het Internationaal Verdrag inzake de bescherming van de rechten van alle migrerende werknemers en hun gezinsleden, het Internationaal Verdrag inzake de bescherming van alle personen tegen gedwongen verdwijning, het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap en het Facultatief Protocol daarbij, het Facultatief Protocol bij het Verdrag tegen foltering en andere wrede, onmenselijke of ontorende behandeling en bestraffing en het Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten.

9. Follow-up en publicatie

Follow-up

83. Het Comité beveelt de Verdragspartij aan alle passende maatregelen te nemen teneinde de volledige implementatie van de huidige aanbevelingen binnen het gehele Koninkrijk te waarborgen, onder andere door deze toe te zenden aan de desbetreffende ministeries en de lokale autoriteiten ten behoeve van nadere bestudering en maatregelen.

Publicatie

84. Het Comité beveelt voorts aan het derde periodieke rapport en de schriftelijke reactie daarop van de Verdragspartij en de desbetreffende aanbevelingen (slotcommentaar) die zij heeft overgenomen bekend te maken onder het publiek, het maatschappelijk middenveld, jongerenorganisaties, de media en andere beroepsgroepen en kinderen teneinde het debat op gang te brengen en bekendheid te geven aan het Verdrag en de implementatie en de monitoring ervan.

10. Volgende rapport

85. Het Comité nodigt de Verdragspartij uit haar vierde periodieke rapport voor 6 maart 2012 in te dienen. Dit dient een allesomvattend rapport te zijn met informatie over alle regio's van de Verdragspartij dat maximaal 120 pagina's telt (CRC/C/118).

86. Het Comité nodigt de Verdragspartij voorts uit een kerndocument in te dienen in overeenstemming met de voorschriften uit het Gemeenschappelijke kerndocument in de geharmoniseerde richtlijnen inzake rapportage, als goedgekeurd tijdens de vijfde Inter-Committee meeting in juni 2006 van de verdragsorganen van de Verenigde Naties die zich bezighouden met mensenrechten (HRI/MC/2006/3).